

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

3 lipca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Adam Doliwa (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Ireneusz Kunicki

SSN Kamil Zaradkiewicz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 3 lipca 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Skarbu Państwa - Wojewody Mazowieckiego
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 5 listopada 2021 r., VII AGa 576/21,
w sprawie z powództwa Skarbu Państwa - Wojewody Mazowieckiego
przeciwko T. spółce akcyjnej w W.
przy udziale Prokuratora Prokuratury Regionalnej w Warszawie
o ustalenie nieistnienia uchwał,

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od powoda na rzecz pozwanej 12 500 (dwanaście tysięcy pięćset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

Ireneusz Kunicki

Adam Doliwa

Kamil Zaradkiewicz

UZASADNIENIE

Powód Skarb Państwa – wojewoda mazowiecki w pozwie wzajemnym w sprawie o sygn. akt II C 487/17 toczącej się przed Sądem Okręgowym w Warszawie przeciwko T. spółce akcyjnej w W. wniósł o ustalenie nieistnienia uchwał Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy pozwanej spółki z 14 listopada 1992 r. o zniesieniu stanu likwidacji oraz o wyborze K.M., A.M., Z.Z., A.P., J.M. oraz L.M. na członków zarządu spółki.

Wyrokiem z 23 kwietnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo (pkt 1) oraz orzekł o kosztach procesu (pkt 2).

Wyrokiem z 5 listopada 2021 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie, na skutek apelacji powoda, oddalił apelację (pkt 1) oraz orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt 2).

W sprawie ustalono, że T. spółka akcyjna w W. działała w okresie międzywojennym i została zarejestrowana w rejestrze handlowym Dział B Nr LXXV [...]. Kapitał zakładowy spółki składał się z 6150 akcji na okaziciela. Po zakończeniu II wojny światowej zgodnie z dekretem z dnia 3 lutego 1947 r. o rejestracji i umarzaniu niektórych dokumentów na okaziciela emitowanych przed dniem 1 września 1939 roku (Dz. U. z 1948 roku Nr 28, poz. 190) zostało zarejestrowanych łącznie 3496 akcji na okaziciela. Na podstawie uchwały z 10 lutego 1949 r. w spółce został wprowadzony stan likwidacji. 27 września 1991 r. odbyło się Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy spółki T., na którym podjęte zostały uchwały dotyczące m.in. wyboru zarządu i zniesienia stanu likwidacji. Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie postanowieniem z 24 marca 1992 r. odmówił wpisu z uwagi na to, że członkowie zarządu wpisani do rejestru w chwili zwołania walnego zgromadzenia nie żyli. Akcjonariusze ww. spółki wnioskiem z 6 lipca 1992 r. wystąpili o ustanowienie dla spółki kuratora. W treści wniosku wskazano, że wnioskodawcy podjęli działania zmierzające do reaktywowania spółki, lecz Sąd odmówił wpisu do rejestru stając na stanowisku, iż powinni oni byli zwrócić się do Sądu o ustanowienie kuratora. Postanowieniem z 7 października 1992 r. w sprawie o sygn. akt XVI NS 33/92 Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w sprawie z wniosku Z.Z., B.Z., K.M., A.M. postanowił ustanowić kuratora w osobie A.Ś. i upoważnić go do zwołania Walnego

Zgromadzenia akcjonariuszy jak i wyboru władz spółki. 14 listopada 1992 r. odbyło się Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy T. spółki akcyjnej w W., które odbyło się przy ul. [...] Na zgromadzeniu podjęto uchwałę nr [...] o treści: „Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy T.” uchwała zniesienie stanu likwidacji wprowadzonego uchwałą Zgromadzenia Akcjonariuszy w dniu 10 lutego 1949 r. i podjęcie działalności oraz w drodze tajnego głosowania został wybrany zarząd spółki w osobach K.M., A.M., Z.Z., A.P., J.M. oraz L.M. Postanowieniem z 22 grudnia 1992 r. Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie dokonał wpisu do rejestru RHB [...] w ten sposób, że w rubryce 2 wykreślono wpis „w likwidacji” oraz w rubryce 4 wykreślono wpis likwidatorów i wpisano zarząd spółki: K.M. (prezes zarządu), Z.Z., A.M., A.P., J.M., L.M. T. spółka akcyjna, uprzednio zarejestrowana w rejestrze RHB [...], została wpisana do Krajowego Rejestru Sądowego z siedzibą w Warszawie na podstawie prawomocnego postanowienia sądu rejestrowego. Obecnie spółka zarejestrowana jest pod numerem KRS — [...]. Obecnymi członkami zarządu spółki są: M.M. i M.Z.

Przed Sądem Okręgowym w Warszawie pod sygn. akt II C 581/12 toczyło się postępowanie z powództwa spółki T. przeciwko Skarbowi Państwa - wojewodzie mazowieckiemu o zapłatę odszkodowania w związku z wydaniem decyzji administracyjnej z naruszeniem prawa. 25 czerwca 2015 r. w ww. sprawie zapadł wyrok na mocy którego zasądzono na rzecz powoda kwotę 2 847 274 zł wraz z odsetkami. Ww. orzeczenie jest prawomocne. W tym postępowaniu wątpliwości nie budziła legitymacja czynna spółki.

Przed Sądem Okręgowym w Warszawie pod sygn. akt II C 487/17 toczy się postępowanie z powództwa spółki T. Spółka akcyjna przeciwko Skarbowi Państwa Wojewodzie Mazowieckiemu o zapłatę odszkodowania w związku z wydaniem decyzji administracyjnej z naruszeniem prawa. 28 października 2019 r. ww. postępowanie zostało zawieszone na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c., z uwagi na trwające postępowanie w sprawie XX GC 514/19. W uzasadnieniu Sąd wskazał, iż ustalenie nieistnienia uchwał, na podstawie których doszło do reaktywacji spółki, spowoduje rozstrzygnięcie legitymacji czynnej spółki w sprawie II C 487/17. Zdaniem Sądu Okręgowego wadliwy wybór organów spółki skutkuje tym, że kolejne działania i uchwały nie mają mocy prawnej.

Obecnie z wniosku spółki T. toczy się również postępowanie administracyjne pod sygn. akt [...] w trybie dekretu z dnia 26 października 1945 roku o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy w odniesieniu do nieruchomości położonej w W. przy [...].

Zdaniem Sądu Apelacyjnego w sprawie zachodził oczywisty brak interesu prawnego w wystąpieniu z żądaniem ustalenia nieistnienia uchwał w oparciu o art. 189 k.p.c. Uchwała nieistniejąca nie wywiera żadnych skutków prawnych, uznaje się, że nie istnieje i nigdy nie istniała. Sąd drugiej instancji przyjął, że chcąc wykazać istnienie interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności uchwał powód powinien był w pierwszej kolejności wykazać, iż powstała taka sytuacja, w której ważność uchwał oddziałuje na jego sferę prawną i dlatego konieczne jest stwierdzenie ich nieważności wyrokiem sądu. W rozpoznawanej sprawie powód wniósł o ustalenia nieistnienia uchwał wskazując, że pozytywne rozstrzygnięcie spowoduje, iż zarzut braku legitymacji czynnej spółki w postępowaniu głównym okaże się zasadny. Powód wskazał, że jeżeli kwestionowane uchwały nie istnieją, to kolejne działania i uchwały nie mają mocy prawnej, a obecnie działające osoby w imieniu spółki nie są członkami zarządu. Uzasadniając interes prawny we wszczęciu postępowania powód wskazał, że nie istnieje możliwość wzruszenia wpisu spółki w KRS, albowiem upłynęły wszystkie terminy procesowe. Jednocześnie powód wskazał, że nie może na innej drodze (w procesie o świadczenie, o ukształtowanie prawa lub stosunku prawnego lub uzyskanie orzeczenia o charakterze deklaratoryjnym) osiągnąć ochrony swoich praw. Ustalenie nieistnienia uchwał reaktywacyjnych spółki pozwoli podważyć jej legitymację czynną w procesie odszkodowawczym.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego już powyższa argumentacja przesądzała o oczywistej bezzasadności zgłoszonego żądania, co też słusznie zauważył Sąd Okręgowy. W ocenie Sądu drugiej instancji wskazywany przez powoda brak legitymacji czynnej spółki w procesie odszkodowawczym, to nic innego jak brak uprawnienia do wszczęcia i prowadzenia procesu. Jeżeli zaś powodowi chodziło o legitymację materialną (*legitimitas ad causam*) oznaczałoby to, iż w drodze powództwa o ustalenie Skarb Państwa chciał wykazać brak po stronie spółki prawa podmiotowego mogącego podlegać ochronie w drodze sądowej. Już samo

wskazanie przez powoda interesu prawnego, jako potrzeby zwalczania legitymacji czynnej w procesie odszkodowawczym, uzasadniało oddalenie powództwa *a limine*. Brak legitymacji czynnej spółki winien być badany jako przesłanka zasadności roszczenia odszkodowawczego i prowadzić do oddalenia powództwa. Powód powyższą okoliczność winien wykazywać w procesie odszkodowawczym, zwalczając żądanie zapłaty. Zdecydował się jednak zainicjować osobne postępowanie, wnosząc powództwo wzajemne, zmierzające do ustalenia braku wspomnianej przesłanki w drodze powództwa o ustalenie, pomijając to, że w sytuacji zawisłego sporu o zapłatę pomiędzy tymi samymi stronami brak interesu prawnego będzie się jawił jako jaskrawy. Sąd Apelacyjny podkreślił, że interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. zachodzi wówczas, gdy istnieje obiektywna niepewność stanu prawnego lub prawa, która zarazem rodzi po stronie powoda potrzebę uzyskania ochrony jego sytuacji prawnej. Jednocześnie nie istnieje interes prawny w ustaleniu określonego prawa lub stosunku prawnego, gdy osoba zainteresowana może w innej drodze, np. w procesie o świadczenie, o ukształtowanie prawa lub stosunku prawnego, a nawet w drodze orzeczenia o charakterze deklaratoryjnym osiągnąć pełnię ochrony swych praw.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie skargę kasacyjną wywiódł powód, zaskarżając go w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucono: 1. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.: art. 189 k.p.c. przez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, iż Skarb Państwa nie posiada interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie nieistnienia uchwał zmierzających do reaktywacji przedwojennej spółki kapitałowej prawomocnie wpisanej do Krajowego Rejestru Sądowego; art. 189 k.p.c. przez jego niewłaściwą wykładnię polegającą na uznaniu, iż powództwo o ustalenie nieistnienia uchwał zmierza do uzyskania dowodu; art. 9b ust. 1, ust. 2, ust. 3 i ust. 4 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. Nr 121, poz. 770 z późn. zm.) w zw. z art. 189 k.p.c. przez jego niezastosowanie w sytuacji, w której Sąd pierwszej instancji zastosował art. 2 ustawy z dnia 29 kwietnia 2010 r. o zmianie ustawy - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym, albowiem sądy rejestrowe nigdy w postępowaniu rejestrowym pozwanej spółki, po pierwsze, nie dokonały badania prawidłowości zwołania walnego zgromadzenia

oraz powołania składów osobowych organów tych spółek, prawidłowości nabycia lub objęcia udziałów albo akcji, a w szczególności spełnienie wymogów dotyczących rejestracji i umarzania niektórych dokumentów na okaziciela emitowanych przed dniem 1 września 1939 r., po drugie, o złożeniu przez pozwaną wniosku o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego sąd rejestrowy nie zawiadomił prokuratora oraz nie doręczył temu prokuratorowi odpisu uchwały walnego zgromadzenia, stanowiącej podstawę dokonania wpisu w rejestrze. Tym samym prokurator nie wstąpił do postępowania w przypadku spółek zawiązanych przed dniem 1 września 1939 r.; 2. naruszenie prawa procesowego, tj.: art. 28 w zw. z art. 30 § 3 k.p.a. w zw. z art. 189 k.p.c. przez jego niezastosowanie i uznanie, że powód nie ma interesu prawnego w ustaleniu nieistnienia uchwał wskazanych w *petitum* pozwu w sytuacji, w której interes prawny przewidziany w art. 28 k.p.a. w zakresie możliwości wszczęcia i występowania w postępowaniu administracyjnym w odniesieniu do spółek „przedwojennych” wymaga, aby stroną postępowania był właściciel przedwojennej nieruchomości, zaś w postępowaniu administracyjnym przed prezydentem m.st. Warszawy - Biurem Spraw Dekretowych, które jest w toku, a dotyczy tzw. sprawy dekretowej zarejestrowane pod sygn. sprawy [...], organ nie może badać uchwał będących przedmiotem niniejszego postępowania albowiem zostało to zastrzeżone dla drogi postępowania cywilnego; art. 378 § 1 zd. pierwsze k.p.c. i art. 327¹ § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., gdyż Sąd Apelacyjny nie rozpoznał sprawy w granicach apelacji i nie ustosunkował się do wszystkich zarzutów w zakresie istnienia interesu prawnego z uwagi na toczące się postępowanie administracyjne, oraz naruszenie przez sąd rejestrowy art. 9b ust. 1, 2, 3 i 4 ustawy z dnia 29 kwietnia 2010 r. o zmianie ustawy - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 2010 roku Nr 106, poz. 671), co doprowadziło do konieczności wszczęcia niniejszego postępowania.

Pozwana w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na uwzględnienie.

Skarżąca sformułowała zarzuty naruszenia prawa procesowego, które ulokowała w zakresie nierozpoznania sprawy przez Sąd Apelacyjny w granicach

apelacji i nie ustosunkowania się do wszystkich zarzutów w zakresie istnienia interesu prawnego.

Należy podkreślić, że powinność rozpoznania sprawy w granicach apelacji oznacza między innymi nakaz wzięcia pod uwagę, rozważenia i oceny wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków. Nierozpoznanie zarzutów apelacji stanowi naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. (zob. np. wyroki SN: z 17 lipca 2009 r., IV CSK 110/09; i z 19 sierpnia 2010 r., IV CSK 80/10). Z przewidzianego w tym przepisie obowiązku rozpoznania sprawy w granicach apelacji nie wynika jednak konieczność odrębnego omówienia w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji każdego zarzutu i każdego argumentu podniesionego w apelacji. Wystarczające jest odniesienie się przez sąd drugiej instancji do zarzutów i wniosków apelacji w sposób wskazujący na to, że zostały one przez ten sąd w całości rozważone przed wydaniem rozstrzygnięcia (zob. np. postanowienie SN z 11 lutego 2021 r. I CSK 709/20; wyroki SN: z 4 września 2014 r., II CSK 478/13, OSNC-ZD 2015, nr 4 poz. 64; z 4 września 2014 r., I PK 25/14, OSNP 2016, Nr 1, poz. 6; z 5 lipca 2024 r., II CKSP 900/22).

Sąd drugiej instancji ma zatem obowiązek rozważenia wszystkich zarzutów, ale nie ma obowiązku indywidualnego odnoszenia się do każdego z nich, a także odnoszenia się do każdego przepisu wskazanego jako podstawa zarzutu. Sąd ten powinien dostrzec podnoszone w apelacji problemy i zarzuty merytoryczne i wspólnie się do nich odnieść, bez względu na to, ile i które przepisy zostałyby wskazane jako podstawa każdego problemu (zob. postanowienia SN: z 11 kwietnia 2019 r., IV CSK 432/18; z 13 lutego 2025 r., II CSKP 830/24).

W ocenie Sądu Najwyższego uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia posiada, co do zasady, wszystkie cechy konstrukcyjne, w tym przede wszystkim zawiera wyłuszczenie podstawy prawnej oraz faktycznej rozstrzygnięcia. Sąd Apelacyjny przedstawił swój pogląd prawny oraz przytoczył na jego poparcie określoną argumentację. Motywy przedstawione przez ten Sąd pozwalają na stwierdzenie, jakie okoliczności zdecydowały jedynie o częściowym uwzględnieniu apelacji pozwanego.

Sąd drugiej instancji odniósł się zatem do apelacyjnych zarzutów w ustaleniach faktycznych oraz rozważaniach prawnych, uznając je w przeważającej mierze za bezzasadne.

Rozpatrując zarzuty naruszenia prawa materialnego w pierwszej kolejności wskazać należy, że powód nie miał interesu prawnego w wytoczeniu powództwa. Pozew oparty na art. 189 k.p.c. nie był właściwą ścieżką dochodzenia przez powoda swoich praw w zakresie ustalenia nieistnienia uchwał Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy pozwanej spółki. Konsekwencją braku interesu prawnego po stronie powodowej było oddalenie powództwa.

Trafnie wywodzi pozwana w odpowiedzi na skargę kasacyjną, iż wytoczenie przeciwko niej powództwa w oparciu o art. 189 k.p.c. stanowiłoby obejście przepisów prawa powszechnie obowiązującego. Skoro upłynęły terminy wynikające z k.s.h. (ówcześnie obowiązującego k.h.) do zaskarżenia uchwały to stwierdzić pozostaje, że uchwały Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy pozwanej spółki zostały podjęte zgodnie z obowiązującymi przepisami i pozostają w mocy. Podkreślenia wymaga, że samo ustalenie nieistnienia uchwał nie prowadzi do utraty bytu prawnego przez spółkę. Nie stanowi także podstawy wykreślenia spółki z rejestru.

Sądy *meriti* prawidłowo stwierdziły, iż powód nie miał interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o stwierdzenie nieistnienia uchwał.

W judykaturze zostało już wyjaśnione, że interes prawny jest kwestionowany w tych sytuacjach, w których występuje równocześnie, obok, także inna forma ochrony praw powoda, tj. gdy stan niepewności prawnej może być usunięty w drodze dalej idącego powództwa o świadczenie, bądź podjęcia obrony w toku już wytoczonej przez pozwanego w procesie o ustalenie odrębnej sprawy o świadczenie. Zasadniczo możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie wyklucza po stronie powoda istnienie interesu prawnego w sprawie ustalenie (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 13 kwietnia 1965 r., II CR 266/64, OSPiKA 1966, nr 6-8, poz. 166, z dnia 18 grudnia 1968 r., I PR 290/68, BSN z 1969 r., nr 6, z dnia 29 lutego 1972 r., I CR 388/71, nie publ., z dnia 4 marca 2011 r., I CSK 351/10 nie publ. oraz z dnia 5 września 2012 r., IV CSK 589/11 nie publ.).

Funkcją powództwa wytaczanego w trybie art. 189 k.p.c. jest usunięcie - poprzez orzeczenie sądu - niepewności stanu prawnego, zachodzącej w stosunkach pomiędzy powodem a pozwanym. Interes prawny oznacza więc po stronie powoda potrzebę wprowadzenia jasności i pewności w sferze jego sytuacji prawnej, wyznaczonej konkretnym stosunkiem prawnym, zagrożonej, a niekiedy nawet naruszonej już przez pozwanego. Powództwo oparte na art. 189 k.p.c. służy udzieleniu ochrony prawnej w procesie, przez ustalenie istnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego, osobie, która ma interes prawny w jej uzyskaniu. Ocena odnośnie do istnienia bądź nieistnienia interesu prawnego jako przesłanki powództwa przewidzianego w art. 189 k.p.c. nie może być jednak dokonywana w sposób schematyczny, lecz zawsze z uwzględnieniem konkretnych okoliczności sprawy. Okoliczności uzasadniające interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie muszą istnieć w chwili zamknięcia rozprawy przed sądem drugiej instancji (art. 316 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.). Z drugiej jednak strony należy pamiętać, że interes prawny jest zachowany, gdy ze spornego stosunku wynikają jeszcze dalsze skutki, których dochodzenie powództwem o świadczenie nie jest możliwe bądź nie jest jeszcze aktualne (zob. postanowienie SN z 22 lipca 2025 r., I CSK 782/25).

Rację ma pozwana, że wątpliwości budzi wytoczenie powództwa na podstawie art. 189 k.p.c., wobec regulacji w zakresie zaskarżenia uchwały wynikających z k.s.h. Skoro przepisy k.s.h. stanowią osobną, wyczerpującą i zamkniętą drogę do zaskarżenia uchwały, to niezasadnym było wskazywanie innej podstawy prawnej powództwa. Ponadto wskazać należy, iż uchwały zostały podjęte 14 listopada 1992 r., zatem ich zaskarżanie po tylu latach i ewentualne ustalenie nieistnienia naruszałoby pewność obrotu gospodarczego oraz pewność funkcjonowania spółki na rynku.

Stwierdzić należy, że z punktu widzenia powoda prawomocne ustalenie nieistnienia uchwały miało pełnić funkcję środka dowodowego w innym toczącym się postępowaniu pomiędzy stronami i miało podważyć legitymację czynną T. spółki akcyjnej w W. w procesie o zapłatę. Nieakceptowalne jest traktowanie przez stronę inicjowania postępowania tylko jako środka do celu, którym jest sprostanie ciężarowi dowodu z art. 6 k.c. w innym toczącym się postępowaniu między tymi samymi

stronami. Sąd Najwyższy podziela ocenę Sądów *meriti*, że skarżąca, znajdując się w określonej sytuacji procesowej, wytoczyła powództwo wzajemne tylko po to by zniweczyć żądanie powództwa głównego.

Pozyskanie dowodu w postaci prawomocnego wyroku ustalającego nieistnienie uchwał tylko na użytek innego postępowania nie stanowiło interesu prawnego powoda wynikającego z art. 189 k.p.c. W konsekwencji Sądy *meriti* słusznie uznały, iż powód nie wykazał interesu prawnego, co skutkowało oddaleniem powództwa a następnie apelacji.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 9, § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r. poz. 1964).

Ireneusz Kunicki

Adam Doliwa

Kamil Zaradkiewicz

(P.H.)

[r.g.]